

være større, end den behøves til at lønne Præsten i det enkelte Pastorat, og dernæst ogsaa, at det efter de nuværende Forhold er uhenftigsmæssigt at lade Præsterne selv opkræve disse Tiender og saaledes træde i den almindelige Skatteoppebørsels Sted, hvad enten den nu skeer gennem Communen eller gennem Staten. Men deraf følger jo ingenlunde, at man saa skulde gjøre det store Spring ganske at ophæve den stedlige Charakter, som denne Lønningsmaade hidtil har havt. Det Naturligste vilde dog være, at man gif frem her som i andre Forhold, idet man lod Communen opkræve Tienden og derefter udbetale til Præsten den Løn, som Staten fandt passende paa det bestemte Sted, hvorom der var Tale. Derefter vil der jo ganske vist paa flere Steder blive en Deel tilovers, som man kunde sige, at det ikke var rimeligt, at den vedkommende Præst skulde have for sin Virksomhed; men det, som saaledes blev tilovers maatte da anvendes i Overensstemmelse med det Formaal, hvortil Tienden oprindelig var henlagt. Og her maa jeg da minde om, at der paa mangfoldige Steder i ældre Tider er begaaet Uret mod Sogne, som man har berøvet deres særegne Præst, til hvem deres Tiender vare henlagte, og derimod henlagt Behøerne under Præsten i et andet Sogn, hvorved det blev dem vanskeliggere at faae den Sjælesorg, som de betalte med deres Tiende. Der kunde vistnok være Billighed for paa mange Steder især i Jylland, hvor Sognenes Omkreds ere saa store, at gjøre den stete Uret god igjen, og dette var da et Formaal, man kunde sætte sig. Men der kunde ogsaa være Steder, hvor en saadan Anvendelse ikke var nødvendig eller billig, eller hvor der maaskee endog, efterat den var gjort, endda kunde være Noget tilovers af Tienden, uden at noget yderligere kirkeligt Formaal krævede Fyldestgjørelse. Man maatte da erindre, at Tienden er oprindeligt givet Præsten ikke alene i hans Egenskab som Sjælesorger, men ogsaa som den Æneste, der skulde sørge for aandelig Oplysning i Sognet. Efterhaanden ere imidlertid Kravene til Oplysning blevne større, saa at Sognene have faaet deres særegne Skolevæsen, men jeg seer ikke, at der var Noget til Hinder

for, naar der paa et Sted paa Grund af Tiendens stigende Værdi var overflødige Midler, at man da lod Sognene faae godt deraf til at fyldestgjøre andre aandelige Formaal, især vel en udvidet Religionsundervisning, men i det Hele en udvidet Undervisning. Der kunde da komme enkelte Sogne, som ved Hjælp af den uforholdsmæssig store Tiendebyrde, de bare fremfor andre, kunde komme til at staae som Mønstre for Oplysning, hvilket ogsaa af den Grund var et stort Gode, at det kunde tjene til Opmuntring for Andre til at bringe Offere for at opnaae en lignende aandelig Udvikling. Men — vil man sige — det vilde kun blive de store Sogne, som fik denne Fordeel, eller i alt Fald kun dem, hvem der nu paaligger en uforholdsmæssig Tiendebyrde. Hvorledes skulde man da hjælpe de mange fattige Sogne? Jeg vil dertil sige, at det, hvorom jeg har talt, næmest har været Tienden, men der er ogsaa til Præsternes Lønning henlagt andre Midler, hvorom ikke det Samme gjælder som om Tienden, og det er da navnlig den meget betydelige Avling, der nu hører til Præstegaardene, og som er saa stor, at enhver Landsbypræstegaard her i Landet i Gjennemsnit har henimod 8 Td. Hartkorn. Dette er dog altfor megen Jord, og naar man nu indskrænkede dette Jordtilliggende til en passende Størrelse, til en Størrelse, som oftere er foreslaaet her i Thinget, nemlig til 12—13 Td. Land konteret Jord, vilde der blive et meget betydeligt Jordtilliggende tilovers. Blev dette da bortforpagtet, bortavestet eller solgt, vilde der derigennem aarligt blive til Raadighed et Pengebeløb, som i Forbindelse med Renterne af de Capitaler, der henligge til Præstekaldene tildeels for tidligere solgte Jorder, vilde udgjøre ikke saa lidt over $\frac{1}{2}$ Mill. Rigsdaler, som da kunde benyttes til Lønningshjælp til de mindre Embeder. Med Hensyn til disse Capitaler og Jorder har jeg nemlig ikke den Betænkethed som med Hensyn til Tienden, idet det ingenlunde er afgjort, paa hvilken Maade disse Jorder oprindelig ere henlagte til Præstegaardene. Det er muligt, at de tidligere have ligget hen som Kronogods, som Gods til de hedeniske Templer, eller til Lønning for Præsterne derved, de saakaldte Gop-